

у встановленому порядку відкриття емітентом емісійного рахунка у цінних паперах та перерахування цих паперів на рахунок набувача.

Сумуючи наведене, визначимо, що ч. 1 ст. 223 КК належить до формальних складів. Він визнається закінченим з моменту скоєння активних дій, які полягають у відкритому розміщенні певних цінних паперів і поєднуються з бездіяльністю у вигляді непроведення реєстрації емісії в органах ДКЦПФР. Однак редакція даної частини статті, на нашу думку, потребує редагування, а саме усунення посилання на лише відкриту форму незаконної емісії цінних паперів.

Література і примітки

1. Труба В. І. Правове регулювання цінних паперів в Україні: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.03. — К., 1999.
2. Дудоров О. О. Злочини у сфері господарської діяльності: кримінально-правова характеристика: Монографія. — К.: Юрид. практика, 2003.
3. Див. паприклад, ст. 185 КК Російської Федерації, ст. 226 КК Республіки Білорусь, ст. 203 КК Азербайджану та ін.
4. Боротьба зі злочинністю у сфері підприємницької діяльності (кримінально-правові, кримінологічні, кримінально-процесуальні та криміналістичні проблеми). — Х.: Право, 2001.
5. Байрактар Д. Д. Деякі питання щодо визначення предмета злочину, який передбачає порушення порядку випуску та обігу цінних паперів // Держава і право. — К., 2001. — Вип. 11.
6. Про цінні папери та фондовий ринок: Закон України від 23 лютого 2006 р. зі змінами та доповненнями.
7. Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди): Закон України від 15 березня 2001 р. зі змінами та доповненнями.
8. Денисов О. Некоторые последствия приватизационного правоприменения // Бизнес. Бухгалтерия. — 2002. — 28 окт.
9. Кримінальний кодекс України: Наук.-практ. комент. / За ред. В. В. Сташиса та В. Я. Тація. — 3-тє вид., переробл. та допов. — Х.: Одісей, 2007.
10. Кримінальний кодекс України: Наук.-практ. комент. / Відп. ред. С. Л. Стрельцов. — 5-те вид., переробл. — Х.: Одісей, 2008.
11. Про Національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні: Закон України від 10 грудня 1997 року зі змінами та доповненнями.

УДК 343.237:343.352

Д. Г. Михайленко

КВАЛІФІКАЦІЯ ПОСЕРЕДНИЦТВА В ХАБАРНИЦТВІ

Складним у теорії і судовій практиці є питання кваліфікації посередництва в хабарництві. КК України 2001 р., на відміну від КК УРСР 1960 р., не визначає посередництво як самостійний склад злочину, що, звичайно, не виключає фактичного здійснення дій, які підпадають під це поняття, і необхідності їх кримінально-правової оцінки. За роки дії КК 1960 р. в період незалежності України число зареєстрованих злочинів за цією статтею було невеликим — 856 [8, 21]. Окрема стаття про даний склад злочину також відсутня і в КК РФ 1996 р. У зв'язку з цим виникає необхідність виявити природу посередниць-

© Д. Г. Михайленко, 2008

кої діяльності, встановити, чим посередник відрізняється від хабародавця і хабароодержувача та чи є відмінності між посередництвом та співучастю в хабарництві. Видається, що лише після вирішення даних питань можна подолати проблеми при кваліфікації даного діяння.

Поняття посередництва в хабарництві, регламентація кримінальної відповідальності за нього неодноразово змінювалися, що підтверджує проблематичність кримінально-правового розуміння даної діяльності. Вперше безпосередня вказівка на фігуру посередника з'явилася в Декреті РНК «Про боротьбу з хабарництвом» від 16 серпня 1921 р., де вказувалося, що хабар міг бути одержаний не лише особисто, а й через посередника [4, 29]. В подальшому на одержання хабара через посередника звертається увага в Кримінальних кодексах УРСР 1920-х рр. А Кримінальний кодекс УРСР 1960 р. закріплював відповідальність за посередництво в хабарництві вже в окремій статті (ст. 169 — «Посередництво в хабарництві»), при цьому визначення змісту даної діяльності давалося в постановах Пленуму Верховного Суду СРСР «Про судову практику у справах про хабарництво» (№ 9 від 31.07.1962 р., № 6 від 30.07.1970 р., № 16 від 23.09.1977 р. і № 3 від 30.03.1990 р.). Характерним було те, що з часом підхід Пленуму до вирішення цього питання змінювався. Так, в постанові від 31 липня 1962 р. вказувалося, що посередником є той, хто, діючи по проханню чи по дорученню хабародавця чи хабароодержувача, сприяє досягненню чи здійсненню домовленості про давання-одержання хабара. Таким чином, допускалося як інтелектуальне, так і фізичне посередництво. В постанові ж від 23 вересня 1977 р. посередник був визначений вже як особа, яка, діючи по дорученню хабародавця чи хабароодержувача, лише безпосередньо передає хабар. Дане визначення вже не охоплювало різноманітних видів інтелектуального посередництва і перетворювало посередника в фізичного виконавця угоди про давання-одержання хабара. Вказане розуміння посередництва в хабарництві збереглося як в постанові від 30 березня 1990 р., так і в постанові Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику у справах про хабарництво» № 12 від 7 жовтня 1994 р. Вважалося, що інтелектуальне посередництво повністю охоплювалося ознаками пособництва, а фізичне — ні. Модельний Кримінальний кодекс для держав — учасниць СНД [14] рекомендує передбачити норму про відповідальність за посередництво в хабарництві (ст. 307), що полягає як в інтелектуальному, так і у фізичному посередництві.

Розуміння посередництва в хабарництві, що засноване на виділенні, правовому розмежуванні інтелектуального і фізичного посередництва та наданні цим його видам різного кримінально-правового значення, створювало складності при кваліфікації. Зокрема, проблемним питанням було розмежування співучасті та посередництва в хабарництві. Постанова від 7 жовтня 1994 р. роз'яснювала, що як посередництво потрібно кваліфікувати дії особи, яка лише безпосередньо передає хабар, але якщо вона виконувала поряд з цим і іншу роль (ролі), які підпадають під ознаки співучасті, то діяння оцінювалося в цілому як співучасть, а посередницька діяльність до уваги не бралася. При цьому інколи вказується, що посередник у хабарництві, який організував дачу-одер-

жання хабара чи який підбурює до цього, втрачає кримінально-правове значення посередника і є організатором таких діянь чи підбурювачем до їх скоєння [5, 137]. Такий підхід видавався сумнівним, адже відповідно до принципу повноти кваліфікації в «формулі кваліфікації» повинні знаходити своє відображення всі ознаки вчиненого [15, 124–125]. Проблемність оцінки посередницької діяльності в хабарництві привела до виключення (але не декриміналізації) окремої статті про даний склад злочину з Закону.

Посередництво в хабарництві, при відсутності окремої норми, кваліфікується відповідно до рекомендацій Пленуму Верховного Суду України (п. 11 постанови «Про судову практику у справах про хабарництво» від 26 квітня 2002 р.) як співучасть у даванні чи одержанні хабара. При цьому питання про кваліфікацію дій співучасника потрібно вирішувати з урахуванням спрямованості його умислу, виходячи з того, в чиїх інтересах, на чий стороні і за чією ініціативою він діяв. На жаль, дане роз'яснення не вирішує всіх проблем, більш того, в постанові прямо на посередництво не вказано, дане поняття там розкривається через термін «сприяння», тому важливе теоретичне вирішення даного питання.

Існує точка зору (М. І. Бажанов [18, 16], А. Анікін [1, 33]), за якою дії посередника, що передає хабар, слід кваліфікувати як давання хабара (ст. 369 КК). Основним аргументом такої позиції є те, що такий посередник продовжує виконувати об'єктивну сторону злочину, частину якої вже виконав «головний виконавець» давання хабара (передавши гроші вказаному посереднику).

Вказана точка зору є сумнівною, ототожнювати посередника, що передає хабар, і хабародавця не можна. Посередник представляє чужі інтереси та виступає не від свого імені [16, 237]. Рішення про дачу хабара приймається хабародавцем; посередник лише здійснює його волю [18, 17]. На відміну від хабародавця — особи, зацікавленої у відповідних діях хабароодержувача, — посередник, що передає хабар за його дорученням, не отримує внаслідок передачі цієї матеріальної винагороди «вигоди», що полягає в скоєнні чи не скоєнні службовою особою яких-небудь дій з використанням свого службового становища, тобто є нейтральною фігурою. У випадку ж давання хабара в інтересах третьої особи (як це передбачено в ч. 1 ст. 368 КК) взагалі відсутній посередник, оскільки третя особа не несе кримінальної відповідальності, хоча й зацікавлена в діях хабароодержувача. Крім того, матеріальні цінності, що передаються (предмет хабарництва), належать не третій особі, а тому звичайно вона не може розпоряджатися ними шляхом вручення їх посереднику для подальшої передачі хабароодержувачу. Також необхідно відзначити, що третя особа може і не знати про саму подію давання-одержання хабара. КК РФ 1996 р. однозначно вирішує проблему розмежування хабародавця та посередника. Закон вказує: «дача хабара... через посередника» (ч. 1 ст. 291 КК РФ). Це означає, що хабар дає все-таки не посередник, а хабародавець.

Посередник може виступати також і з сторони хабароодержувача. В даній ролі часто виступають не приватні, а службові особи. Тому важливим є визначення ознак, які відрізняють посередника — довірену особу хабароодержувача,

якому хабародавець передає матеріальні цінності — від самого хабароодержувача. Такий посередник, навіть будучи службовою особою, отримує предмет хабара не для себе, а для передачі його своєму довірителю, який зобов'язується здійснити визначені дії в інтересах хабародавця. Сам же посередник при цьому не виконує ніяких дій з використанням свого службового становища, інакше він перетворюється на хабароодержувача. Зустрічаються випадки, коли посередник з ціллю приховання істинного хабароодержувача видає себе за нього. Хоча при цьому хабародавець не розуміє, що вступає у відносини лише з представником хабароодержувача, останній все ж є посередником, а не одержувачем хабара.

Таким чином, посередник фактично сприяє у здійсненні злочину хабародавцем та хабароодержувачем, тобто виступає співучасником. По змісту та характеру дій, фактично скоєних при посередництві в хабарництві, посередник не може бути віднесений до виконавця (співвиконавця) давання чи одержання хабара, організатора цих діянь чи підбурювача до них і повинен представляти собою пособника. Саме так розкривається зміст посередництва в хабарництві в юридичній літературі [7, 152; 12, 143; 17, 51], де вказується, що дії посередника фактично полягають в пособництві хабародавцю чи хабароодержувачу в скоєнні кримінально карного діяння. На аналогічній позиції стоїть судова практика. Однак співвідношення ознак посередництва в хабарництві, з одного боку, і пособництва — з іншого, не дає підстав для такого категоричного судження. Аналізуючи визначення пособника, закріплене в ч. 5 ст. 27 КК України, та беручи до уваги диференціацію посередництва в хабарництві на інтелектуальне та фізичне, дійдемо висновку, що під ознаки пособництва підпадає в даному випадку лише інтелектуальне посередництво у хабарництві, тобто таке, що проявляється в порадах чи вказівках. Подібне посередництво слід кваліфікувати за ч. 5 ст. 27 і ст. 368 чи ст. 369 КК України. Єдиною ознакою, за якою відповідно до ч. 5 ст. 27 КК фізичного посередника в хабарництві можна визнати пособником злочину, є сприяння злочину усуненням перешкод [11, 36]. Але ж посередник далеко не завжди залучається до акта давання-одержання хабара з метою усунути перешкоду в одержанні хабара: по-перше, такої перешкоди для хабарника взагалі може не бути; по-друге, мета залучення посередника до зазначеного акту може бути зовсім іншою [18, 16]. Такого роду посередницькі дії в деяких випадках можна розцінювати як сприяння приховуванню злочину (а якщо точніше, то приховуванню злочинця, що теж викликає проблеми при кваліфікації), але знову ж — не завжди. Тому фізичне посередництво може не підпадати ні під одну з ознак, що характеризують пособництво і теоретично не бути злочином за КК України.

Вказану прогалину в літературі пропонується усунути шляхом корекції Загальної частини КК. Деякі автори вказують, що посередництво в хабарництві не єдиний випадок посередництва в злочині. Так, по суті, в усіх випадках, коли злочин носить квазідогвірний характер, висока вірогідність появи фігури посередника. Тому законодавча прогалина носить системний характер. У зв'язку з цим і враховуючи те, що посередник — учасник злочину особливого роду,

діяльність якого в повній мірі не охоплюється розширеним тлумаченням поняття пособництва, автори пропонують розширити класифікацію видів співучасників через включення до неї нової фігури — посередника [2, 51]. Про системний характер прогалини говорити можна, але шлях її вирішення видається хибним, оскільки посередника не можна вважати співучасником особливого роду, він *сприяє* вчиненню злочину і тому підпадає під загальне розуміння поняття пособника (хоча чіткої ознаки в Законі не вказано).

Оскільки посередник за своєю суттю є пособником, то логічним шляхом ліквідації даної прогалини є розширення поняття пособника [11, 36]. Але це потрібно робити таким чином, щоб воно повністю охоплювало діяльність посередника в злочині та не розмивало межі кримінально карних діянь пособника.

Посередництво ж в хабарництві, як і сам даний злочин, має специфічні риси, які необхідно враховувати. Хабарництво — це особливий вид злочину, який складається з двох кримінально карних діянь (давання хабара та його одержання), що нерозривно пов'язані між собою і мають різну суспільну небезпеку, тому що санкції даних діянь значно відрізняються. Тому при нинішньому стані речей, коли посередництво в хабарництві залежно від обставин справи кваліфікується як співучасть чи то на одній стороні (давання хабара — ст. 369 КК), чи то на іншій (одержання хабара — ст. 368 КК), важливо правильно визначити дану сторону, оскільки від цього залежить покарання, яке може бути призначене винному.

Досі йшлося про посередників, які виступають чи на стороні хабародавця, чи на стороні хабароодержувача (умовно таку діяльність можна позначити як посередництво з ознаками співучасті). Пленум Верховного Суду України вважає, що завжди можна конкретно визначити на чийй стороні діє посередник. Такий висновок випливає з п. 11 постанови Пленуму ВСУ «Про судову практику у справах про хабарництво» від 26 квітня 2002 р., де, зокрема, вказано, що питання про кваліфікацію дій співучасника (в даному випадку — посередника) потрібно вирішувати... виходячи з того, в чиїх інтересах, на чийй стороні і за чиєю ініціативою він діяв. Таку ж позицію підтримують деякі науковці. Зокрема, вказується, що посередник завжди діє по дорученню хабародавця чи хабароодержувача, а не по своїй ініціативі [9, 91]. На основі подібних міркувань робиться висновок, що необхідність виділяти посередництво у хабарництві в спеціальний склад відсутня [10, 83]. Але практика свідчить, що можливі випадки, коли посередник не представляє ні хабароодержувача, ні хабародавця, є незалежним в своїх діях від сторін хабарництва [10, 145] і переслідує власний корисливий інтерес — збагатитися шляхом виконання комплексу посередницьких дій при передачі хабара [19, 145]. Внаслідок цього буде не зрозуміло, за якою статтею (368 чи 369 КК) слід кваліфікувати таку співучасть, адже фактично вказаний посередник братиме участь у здійсненні двох злочинів — як давання, так і одержання хабара, тобто при деяких умовах можливо вести мову про ідеальну сукупність злочинів. Такий підхід, звичайно, не відображає фактично вчиненого і є надуманою конструкцією. Крім того, враховуючи природу та той зв'язок, який існує між такими діяннями, як одержання і давання

хабара, можна констатувати, що вказані делікти не можуть вчинюватися в ідеальній сукупності.

У науковій літературі відсутні конкретні деталізовані й достатньо аргументовані позиції щодо вирішення описаної проблеми. Але більшість учених погоджуються з тим, що безумовним недоліком нинішнього підходу до кваліфікації дій посередника як співучасника є те, що вона не відображає фактичну участь посередника в скоєнні двох злочинів — одержанні та даванні хабара. Саме ця обставина на думку деяких авторів [4, 248] пояснює необхідність формування особливого складу злочину — посередництва в хабарництві. Дійсно, як уже вказувалося, посередництво по характеру вчиненого може не відповідати природі співучасті. Але якщо відновити спеціальну норму про кримінальну відповідальність за посередництво в хабарництві і передбачити в ній відповідальність за інтелектуальне і фізичне посередництво чи тільки за фізичне, то це означало б — об'єднати в одній статті поширені випадки співучасті в даванні чи одержанні хабара шляхом посередництва і посередництво, яке не охоплюється інститутом співучасті, як це мало місце під час дії КК УРСР 1960 р. Така ситуація відновила б проблему розмежування співучасті і посередництва та створила б сумнівне виключення з правила кваліфікації дій співучасників, за яким вони підлягають кримінальній відповідальності за відповідною статтею (частиною статті) Особливої частини КК, яка передбачає злочин, вчинений виконавцем (ч. 2 ст. 29 КК), тому що їх діяльність кваліфікувалася б за спеціальною нормою про посередництво.

Беручи до уваги наведене, вважаємо за необхідне виділяти специфічний вид посередництва в хабарництві — *посередництво в хабарництві без ознак співучасті (позастороннє посередництво)*, при якому посередник не займає ні одну із сторін, не тяжіє ні до однієї з них, а знаходиться на власній незалежній позиції, при цьому його діяльність спрямована на здійснення складу хабарництва в цілому, тобто як давання, так і одержання хабара. Наприклад, у відносинах з хабародавцем посередник видає себе за представника хабароодержувача, а в відносинах з хабароодержувачем виступає як довірена особа хабародавця тощо. Розуміння посередника як рівновіддаленої від кожної сторони ланки в більшій мірі відповідає самому тлумаченню даного поняття. Так, посередник визначається як той, що виступає проміжною ланкою у взаємодії між ким-небудь [3, 890] чи третій, обраний сторонами для домовленості; а займатися посередництвом означає бути зв'язуючою ланкою, клопотати між двома сторонами [6, 341].

Від позастороннього посередництва необхідно відрізнити діяльність посередника, який рівною мірою діє в інтересах, на стороні чи за ініціативою як хабародавця, так і хабароодержувача. Описану ситуацію необхідно розцінювати виключно як співучасть. При цьому варто погодитися з деякими науковцями [13, 186], що дії такого посередника необхідно кваліфікувати як реальну сукупність співучасті в одержанні хабара і співучасті в даванні хабара.

Запропоновану позицію пропонуємо використати для розв'язання проблем у кваліфікації посередництва в хабарництві. Для цього необхідно: 1) розши-

рити, як вказувалося вище, поняття пособника і кваліфікувати посередництво з ознаками співучасті за ч. 5 ст. 27 КК і ст. 368 КК чи ст. 369 КК (враховуючи сторону, на якій діяв посередник); та 2) встановити кримінальну відповідальність за позастороннє посередництво в хабарництві в окремій нормі, зформулювавши її диспозицію таким чином: «посередництво в хабарництві без ознак співучасті, карається...». Видається, що за таких обставин природа посередницької діяльності в хабарництві буде повністю відображатися при кваліфікації.

При позасторонньому посередництві в хабарництві можлива ситуація, коли такий посередник, який по типу своєї основної поведінки не є співучасником, виконує й інші дії, які підпадають під ознаки співучасті. Наприклад, перед тим як здійснити посередницьку функцію, злочинець схиляє одну із сторін (або обидві сторони) до вчинення злочину. В даному випадку теж має місце реальна сукупність злочинів: співучасті у хабарництві та позастороннє посередництво.

Підсумовуючи вказане, можна зробити такі висновки: 1) посередник в хабарництві (як інтелектуальний, так і фізичний) — це фігура особливого роду, яку необхідно відрізнити від хабародавця та хабароодержувача; 2) посередництво в хабарництві необхідно розділяти на посередництво в хабарництві з ознаками співучасті та посередництво в хабарництві без ознак співучасті (позастороннє посередництво); 3) посередництво з ознаками співучасті кваліфікується як пособництво, тому що повністю відповідає його природі, а позастороннє посередництво не може бути оцінене з позицій чинного Кримінального закону, тому доцільно передбачити окрему норму про відповідальність за даний різновид злочинної діяльності.

Невирішені проблеми, які створювалися існуванням окремого складу злочину про посередництво в хабарництві, посприяли тому, що від широкого його розуміння (як фізичне, так і інтелектуальне посередництво) правозастосовча практика перейшла спочатку до вузького (лише фізичне посередництво), а потім законодавець взагалі виключив окрему статтю про даний склад злочину з Закону. Сьогодні посередництво в хабарництві кваліфікується як співучасть у даванні чи одержанні хабара. Такий дещо спрощений підхід до оцінки даної діяльності при всій своїй високій практичності не зняв теоретичних проблем. У зв'язку з цим висловлюється принципово інший погляд на правову природу посередництва в хабарництві, обґрунтовується пропозиція про його поділ за критерієм наявності чи відсутності ознак співучасті на посередництво в хабарництві з ознаками співучасті і без ознак співучасті (позастороннє посередництво) та пропонуються відповідні зміни до КК України.

Література

1. Апикин А. Ответственность за взяточничество по повому УК // Законопость. — 1997. — № 6.
2. Артеменко П. В., Минькова А. М. Проблемы уголовно-правовой оценки деятельности посредника, провокатора и инициатора преступления в уголовном праве РФ // Журнал российского права. — 2004. — № 11.
3. Великий тлумачий словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. — К.: Перун, 2001.
4. Волженкин Б. В. Служебные преступления. — М.: Юристъ, 2000.

5. Грудзур О. Посередництво в хабарництві: кримінально-правовий аспект // Підприємництво, господарство і право. — 2007. — № 2.
6. Даль В. Толковый словарь живого великорусского языка. — М., 1994. — Т. 3.
7. Здравомыслов В. В. Должностные преступления: понятие и квалификация. — М.: Юрид. лит., 1975.
8. Злочинність в Україні: Зб. ст. / Держ. ком. статистики України — К., 2001.
9. Квициниа А. К. Взятничество и борьба с ним. — Сухуми: Алашара, 1980.
10. Кириченко В. Ф. Виды должностных преступлений по советскому уголовному праву. — М., 1959.
11. Краснопеева Е. Квалификация посредничества и соучастия во взяточничестве // Законность. — 2002. — № 2.
12. Кучерявый П. П. Ответственность за взяточничество. — М., 1957.
13. Мельник М. І. Хабарництво: загальна характеристика, проблеми кваліфікації, удоскопалення законодавства. — К.: Парлам. вид-во, 2000.
14. Модельный Кримінальний кодекс для держав — учасниць СІД: Постапова Міжпарламентської асамблеї держав — учасниць СІД 17.02.1996 року // www.iacis.ru/html/?id=22&pag=30&mid=1.
15. Павроцький В. О. Основи кримінально-правової кваліфікації: Павч. посіб. — К.: Хрінком Штер, 2006.
16. Светлов А. Я. Ответственность за должностные преступления. — К.: Наук. думка, 1978.
17. Трайнин А. Должностные и хозяйственные преступления. — М., 1938.
18. Шиманський Ф. В. Хабарництво: кримінально-правовий аналіз одержання, давання і провокації хабара. — О.: Фенікс, 2004.
19. Япи П. С. Экономические и служебные преступления. — М., 1997.

УДК 343.234

Ю. Коломієць

МОЖЛИВІСТЬ ДОБРОВІЛЬНОЇ ВІДМОВИ ПРИ НЕЗАКІНЧЕНОМУ ЗЛОЧИНІ

На сучасному етапі розвитку держави та суспільства одним з головних принципів кримінальної політики України є гуманізація кримінального законодавства відповідно до європейських стандартів. Проте аналіз деяких кримінально-правових норм це не підтверджує. До таких норм належить норма, яка передбачає можливість виключення кримінальної відповідальності у випадку добровільної відмови від доведення злочину до кінця.

Завданням цього дослідження є гуманізація кримінально-правових норм шляхом виявлення можливості добровільної відмови при незакінченому злочині.

У теорії кримінального права завжди існувало декілька точок зору щодо питання про дії, за яких можлива добровільна відмова від доведення злочину до кінця. Одні автори стверджували, що добровільна відмова можлива на стадії готування та незакінченого замаху [1, 246], інші були впевнені, що добровільна відмова можлива на стадії готування та замаху, як незакінченого, так і закінченого у випадках, коли «між вчиненням діяння та настанням шкідливих наслідків існує певний проміжок часу, а розвиток причинного зв'язку особа контролює і шляхом його нейтралізації відвертає загрозу та реальне заподіяння шкоди об'єкту злочину» [2, 75].